

Nr 2

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen om allmänna barnbidrag, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 3 januari 1957 dagteknad proposition, nr 12, vilken hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 26 juli 1947 om allmänna barnbidrag¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 290 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 400 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag — — — — — i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1958.

¹ Senaste lydelse av 1 § se 1950:255.

2 Sammansatt stats- och andra lagutskotts utlåtande nr 2 år 1957

Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen nr 1, bilaga 7, punkt 23, föreslagit riksdagen att under femte huvudtiteln till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 632 000 000 kronor.

I anledning av propositionen nr 12 har inom riksdagen väckts sex motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 328 i första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* och nr 406 i andra kammaren av herr *Cassel m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 329 i första kammaren av herrar *Birke* och *Sveningsson* samt nr 475 i andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.*,

motionen nr 24 i andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.* samt

motionen nr 361 i andra kammaren av herrar *Rubbestad* och *Hansson*.

Vidare har utskottet till behandling i förevarande sammanhang förehaft dels följande inom riksdagen väckta och till *statsutskottet* hänvisade motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 87 i första kammaren av fru *Wallentheim m. fl.* och nr 90 i andra kammaren av fru *Torbrink m. fl.*, i vad motionerna berör de allmänna barnbidragen,

de likalydande motionerna nr 260 i första kammaren av herr *Birke m. fl.* och nr 347 i andra kammaren av herr *Magnusson* i *Borås m. fl.*, i vad motionerna berör de allmänna barnbidragen,

motionen nr 15 i andra kammaren av herr *Lundberg* samt

motionen nr 360 i andra kammaren av herrar *Rubbestad* och *Hansson*,

dels ock följande inom riksdagen väckta och till *andra lagutskottet* hänvisade motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 172 i första kammaren av herrar *Grym* och *Hedström* samt nr 229 i andra kammaren av herr *Lassinantti m. fl.*,

motionen nr 16 i andra kammaren av herr *Lundberg*,

motionen nr 394 i andra kammaren av herr *Henning Nilsson* i *Gävle m. fl.* samt

motionen nr 398 i andra kammaren av herrar *Rimmerfors* och *Keijer*.

I *motionerna I: 328* och *II: 406* hemställes, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 12 om en höjning av barnbidragen».

I *motionerna I: 329* och *II: 475* hemställes, »att riksdagen måtte

a) besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 12;

b) antaga följande

Förslag

till

Lag om ändring av lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskapshjälp.

Härigenom förordnas, att 4 och 13 §§ lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskapshjälp skola erhålla följande ändrade lydelse samt att i samma

lag skall införas en ny paragraf, benämnd 7 a, av den lydelse som nedan framgår.

4 §.

Moderskapspenning utgår i form av *grundpenning* samt under villkor som nedan sägs jämväl i form av *barntillägg*, *tilläggspenning* och *extra barntillägg*.

7 a §.

Extra barntillägg utgår till barnaföderska, som icke eljest har enligt lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag bidragsberättigat barn, samt utgår med 800 kronor.

Av extra barntillägg utgår trehundra kronor vid barnets födelse, tvåhundrafemtio kronor då barnet uppnått sex månaders ålder samt tvåhundrafemtio kronor då barnet uppnått en ålder av ett år.

13 §.

Statsbidrag utgår — — — nämligen för

a) läkarvård och resor enligt 3 §	50 procent;
b) grundpenning	50 procent;
c) barntillägg	75 procent;
d) extra barntillägg	100 procent.

Konungen äger — — — av desamma.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1957.

c) antaga följande

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänt barnbidrag

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänt barnbidrag skall erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 650 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas, dock att bidrag icke skall utgå för det yngsta barnet inom varje familj.

Allmänt barnbidrag — — — i riket.

4 Sammansatt stats- och andra lagutskotts utlåtande nr 2 år 1957

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1957; dock att, beträffande yngsta barn som vid ikraftträdandet icke fyllt tre år, tidigare bestämmelser skola gälla till och med det kvartal, varunder barnet nått denna ålder.»

I *motionerna II: 24* och *II: 16* hemställes, att riksdagen måtte besluta att den i proposition nr 12 föreslagna lagen om ändrad lydelse av 1 § lagen om allmänna barnbidrag måtte träda i kraft den 1 juli 1957.

I *motionen II: 361* hemställes, att riksdagen måtte besluta om sådan ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag att paragrafen får den lydelse som ett bifall till motionen II: 360 skulle medföra och att vederbörande utskott måtte utforma erforderlig lydelse av paragrafen.

I *motionerna I: 87* och *II: 90* hemställes — såvitt nu är i fråga — »att riksdagen måtte besluta att hos regeringen hemställa om skyndsamt utredning för införandet av indexreglering av de allmänna barnbidragen».

I *motionerna I: 260* och *II: 347* hemställes — såvitt nu är i fråga — att riksdagen vid behandling av femte huvudtiteln, punkt 23, måtte »till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 531 000 000 kronor».

I *motionen II: 15* hemställes, »att riksdagen måtte besluta att det allmänna barnbidraget höjes till 400 kronor för barn och år fr. o. m. den 1 juli 1957 och att under femte huvudtiteln till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1957/58 anvisas ett förslagsanslag av 733 000 000 kronor».

I *motionen II: 360* hemställes, »att riksdagen måtte besluta

1) *dels* att barnbidraget för första barnet i fullständiga familjer skall utgå oförändrat med 290 kronor pr år, samt att bidraget för första barnet i ofullständiga familjer ävensom bidraget till alla övriga barn skall för tid som i propositionen föreslagits utgå med 400 kronor pr år,

2) *dels* att till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 580 000 000 kronor».

I *motionerna I: 172* och *II: 229* hemställes, »att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära en skyndsamt utredning om möjligheterna att införa ett särskilt kallortstillägg på allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag».

I *motionen II: 394* föreslås, »att riksdagen måtte besluta att de allmänna barnbidragen indexregleras enligt samma grunder som gäller för folkpensionerna».

I *motionen II: 398* föreslås, »att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande reglerna för utbetalandet av barnbidrag för blinda och döva barn».

Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet har propositionen nr 12, ovannämnda punkt i propositionen nr 1 samt före-

nämnda motioner hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för Kungl. Maj:ts förslag, ävensom i fråga om de skäl motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen nr 1, femte huvudtiteln, s. 57—81, och motionerna II: 406, II: 475, II: 24, II: 361, I: 87, I: 260, II: 15, II: 360, II: 229, II: 16, II: 394 och II: 398.

Gällande bestämmelser

Enligt *lagen den 26 juli 1947 om allmänna barnbidrag* utgår för barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran allmänt barnbidrag med 290 kronor för år. Sådant bidrag utgår också för i riket bosatt barn, som inte är svensk medborgare, förutsatt att barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket. Bidrag utgår fr. o. m. kvartalet efter det då barnet fötts eller rätt till bidrag eljest uppkommit t. o. m. det kvartal, varunder barnet fyller sexton år.

Befinner sig barnet på anstalt, där kostnaderna för vården helt bestrides av statsmedel, eller betalar staten i övrigt hela kostnaden för barnets kost och bostad, utgår inte barnbidrag. Undantag göres dock för de fall, då barnet är inackorderat vid nomadskola. I detta fall skall bidrag således utgå.

Beslut angående barnbidrag ankommer på den barnavårdsnämnd, inom vars verksamhetsområde barnet är kyrkobokfört. Denna nämnd har även att ombesörja utanordning av bidraget. Tillsynen över barnavårdsnämndernas verksamhet med barnbidragen åvilar inom länet länsstyrelsen och utövas för riket som helhet av socialstyrelsen. Besvär över barnavårdsnämnds beslut i barnbidragsärenden anföres hos länsstyrelsen, vars utslag kan överklagas hos socialstyrelsen.

Enligt 1 § *lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn* skall i fall som angives i lagen, utöver allmänt barnbidrag, av allmänna medel utgivas särskilt barnbidrag till uppehälle och uppfostran åt barn. Sådant särskilt barnbidrag utgår efter inkomstprövning med högst 600 kronor för barn och år. Som allmänt villkor för bidrag gäller att barnet skall vara svensk medborgare, stadigvarande vistas i riket och vara under 16 år. Från regeln om medborgarskap finns vissa undantag.

De bidragsberättigade kan indelas i två huvudgrupper: 1) föräldralösa barn samt fader- eller moderlösa barn, som vårdas av särskild förmyndare och ej sammanbor med den efterlevande av föräldrarna, 2) övriga. Till den senare gruppen hänföres a) faderlösa barn, b) barn, vars fader åtnjuter folkpensionsförmån, c) barn, vars moder åtnjuter sådan förmån, om för-

äldrarna ej sammanbor och modern har vårdnaden om barnet, d) barn, vars moder är gift med annan än barnets fader, om styvfadern åtnjuter folkpensionsförmån och modern har vårdnaden om barnet eller sammanbor med detta samt e) barn utom äktenskap, som har fyllt tre år och vars fader är okänd. Beträffande adoptivbarn gäller i huvudsak enahanda bestämmelser.

Ansökan om särskilt barnbidrag prövas av pensionsnämnd. Beslutet jämte tillhörande handlingar överlämnas till pensionsstyrelsen, som efter granskning av beslutet utbetalar bidraget. Utbetalningen äger rum månadsvis.

Historik

De allmänna barnbidragen

Principerna för de allmänna barnbidragen har framlagts av *1941 års befolkningsutredning*. I sitt den 19 januari 1946 avgivna betänkande om barnkostnadernas fördelning med förslag angående allmänna barnbidrag m. m. (SOU 1946: 5) behandlade utredningen befolkningsfrågans ekonomiska sida och sådana samhällseliga åtgärder till de barnfostrande familjernas förmån, som enligt utredningens uppfattning kunde medverka till att höja deras standard. Betänkandet utmynnade i, bl. a., förslag till införande av kontanta allmänna barnbidrag. Befolkningsutredningen föreslog, att bidragens belopp skulle bestämmas till 200 kronor. Utredningens förslag innebar vidare, att vid införande av allmänna barnbidrag de inom statsbeskattningen då förekommande barnavdragen skulle slopas. Den av utredningen förordade omläggningen förändrade icke nämnvärt läget för familjer med barn i inkomstlägen mellan 10 000 och 15 000 kronor. För lägre inkomstskikt medförde den en påtaglig förbättring, för högre inkomsttagare åter en försämring.

Lagen om allmänna barnbidrag förelades 1947 års riksdag genom proposition nr 220. I propositionen anslöt sig *föredragande departementschefen, statsrådet Möller*, till tanken, att barnavdragen vid den statliga beskattningen skulle slopas vid införandet av allmänna barnbidrag. Beträffande bidragsbeloppens storlek framhöll departementschefen, att det under dåvarande förhållanden vore tydligt, att det erfordrades ett väsentligt högre belopp än 200 kronor per barn och år för att garantera barnfamiljerna en tillfredsställande standard. Frågan om beloppets storlek vore väsentligen en avvägningsfråga. För sin del ville departementschefen förordna, att beloppet bestämdes till 260 kronor om året.

I enlighet med propositionens förslag bestämde *riksdagen* bidragsbeloppet till 260 kronor för barn och år.

Frågan om bidragsbeloppen omprövades av 1950 års riksdag i samband med *propositionen* nr 241 om ändring i bl. a. kommunalskattelagen och lagen om allmänna barnbidrag. Till grund för propositionen låg ett av *ortsavdragskommittén* den 1 februari 1950 avgivet betänkande (SOU 1950: 5).

I propositionen föreslogs, att barnavdragen vid den kommunala beskattningen skulle slopas och att barnfamiljerna skulle kompenseras härför genom en höjning av barnbidragen från 260 till 290 kronor.

Riksdagen beslöt i överensstämmelse härmed.

De höjda barnbidragsbeloppen utgår fr. o. m. år 1952.

Vid 1952 års riksdag hemställdes i en inom andra kammaren väckt *motion*, nr 260, att barnbidragen måtte höjas med 30 procent eller i avrundat tal till 380 kronor.

Andra lagutskottet avstyrkte motionen i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 17. Utskottet förutsatte emellertid, att Kungl. Maj:t i ett läge som det dåvarande, då levnadskostnaderna vore under ständig förändring, med uppmärksamhet följde utvecklingens inverkan på de sociala förmånernas faktiska värde, och att Kungl. Maj:t — med beaktande av det statsfinansiella läget — för riksdagen framlade de förslag, som betingades av nämnda förändringar.

I en vid 1953 års riksdag inom andra kammaren väckt *motion*, nr 65, yrkades »att riksdagen måtte besluta att de allmänna barnbidragen, som nu utgår med 290 kronor, höjes till 500 kronor per barn och år».

Andra lagutskottet, som behandlade motionen i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 7, hemställde att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. I sin motivering uttalade utskottet emellertid bl. a., att i det sociala reformprogrammet borde även ingå den höjning av dessa bidrag, som betingades av levnadskostnadernas inverkan på barnfamiljernas standard, och möjligheterna att finansiera en dylik höjning borde sorgfälligt prövas.

I en vid 1955 års riksdag inom andra kammaren väckt *motion*, nr 424, hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att barnbidrag icke skall utgå för första barnet, men att bidrag skall utgå för andra barnet med 290 kronor, för tredje barnet med 350 kronor och för fjärde barnet med 410 kronor samt att bidraget för varje ytterligare barn skall höjas succesivt med 60 kronor i förhållande till det som utgår för det näst föregående barnet.

Sammansatta stats- och andra lagutskottet avstyrkte i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 4 motionen under anförande bl. a. att det i avbidan på resultaten av de undersökningar som påginge inom 1954 års familjeutredning icke kunde komma i fråga att då genomföra förändringar beträffande de allmänna barnbidragen.

Frågan om höjning av de allmänna barnbidragen togs upp i ett flertal *motioner* vid 1956 års riksdag.

I motionerna I: 6 och II: 7 hemställdes, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag så skyndsamt som möjligt till en höjning av de allmänna barnbidragen».

8 Sammansatt stats- och andra lagutskotts utlåtande nr 2 år 1957

I motionerna I: 129 och II: 134 föreslogs, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag snarast möjligt till höjning av de allmänna barnbidragen, med riktpunkt

- a) att senast från 1957 minst återställa deras ursprungliga realvärde,
- b) att de allmänna barnbidragen indexregleras,
- c) att åldersgränsen för utbetalande av allmänt barnbidrag höjes till 18 år i de fall ungdomarna studerar eller undergår yrkesutbildning».

I motionerna I: 348 och II: 375 hemställdes, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning och förslag till 1957 års riksdag rörande återställande av barnbidragens realvärde och ursprungliga ekonomiskt utjämnande effekt».

I motionerna I: 462 och II: 493 hemställdes, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsamt utredning om höjning av de allmänna barnbidragen som komplettering till införandet av barnavdrag vid beskattningen, varom utredning begärts av oss i annan ordning, i syfte att åstadkomma den på lämpligaste sätt avvägda förbättringen av barnfamiljernas ställning».

Andra lagutskottet förklarade i sitt utlåtande nr 20 bl. a. att utskottet ansåge det ofrånkomligt, att en höjning av de allmänna barnbidragen komme till stånd under år 1957. Utskottet föreslog riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1957 års riksdag om en sådan höjning. Utskottet fann det inte lämpligt att därvid, såsom i vissa motioner yrkats, begära att bidragen utformades på visst angivet sätt.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag (rd. skr. nr 168).

De särskilda barnbidragen

De särskilda barnbidragen infördes i vårt land genom beslut vid 1937 års riksdag (prop. nr 276, sammansatt stats- och andra lagutskotts utl. nr 1 och rd. skr. nr 421); barnbidragen hade dock föregåtts av vissa pensionstillägg enligt folkpensioneringslagen. Barnbidragen utgick enligt lagen den 18 juni 1937 om barnbidrag (beteckningen särskilda barnbidrag infördes för dessa bidrag först år 1947 i samband med lagstiftningen om allmänna barnbidrag) för vissa grupper av barn, nämligen för barn, vars föräldrar eller, då barnet adopterats, vars adoptant eller adoptivföräldrar avlidit, med 300 kronor i ortsgrupp 1, 360 kronor i ortsgrupp 2 och 420 kronor i ortsgrupp 3. För övriga bidragsberättigade grupper av barn utgick barnbidraget med följande årliga belopp i nedan angivna ortsgrupper:

	Ortsgrupp 1	Ortsgrupp 2	Ortsgrupp 3
för ett barn	240 kr.	300 kr.	360 kr.
för två barn	420 »	525 »	630 »
för tre barn	600 »	750 »	900 »
och för varje barn däröver ytterligare ..	120 »	150 »	180 »

För tiden t. o. m. den månad, under vilken barnet fyllde två år, ökades barnbidraget med ett årligt belopp av 60 kronor. Barnbidragen var enligt 1937 års lagstiftning inkomstprövade.

Då de allmänna barnbidragen beslutades vid 1947 års riksdag fick de tidigare barnbidragen, såsom ovan omnämmts, beteckningen särskilda barnbidrag. I den därvid antagna alltjämt gällande lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn (beträffande dess antagande se prop. nr 288, sammansatt stats- och andra lagutskotts utl. nr 5 och rd. skr. nr 499) slopades dyrortsgrupperingen och fastställdes maximibeloppen för barn, som avses i 5 § (beträffande de olika kategorierna av barn se under gällande bestämmelser ovan) till 420 kronor för år samt för barn som avses i 6 § till 250 kronor för år. Det tidigare utgående särskilda tillägget för barn under två år bortföll.

Vid 1952 års riksdag genomfördes en provisorisk förbättring av de särskilda barnbidragen i det att dyrtidstillägg skulle utgå på dessa bidrag (prop. nr 70, sammansatt stats- och andra lagutskotts utl. nr 1 och rd. skr. nr 130). Det av riksdagen fattade beslutet om dyrtidstillägg avsåg endast år 1952 och var att betrakta som ett provisorium. Tillägget konstruerades med vissa fixa, fristående belopp, nämligen å särskilda barnbidrag enligt 5 § i 1947 års lag — bidrag om högst 420 kronor om året — med 105 kronor samt å bidrag enligt 6 § i lagen — bidrag om högst 250 kronor om året — med 70 kronor om året.

De nuvarande maximibeloppen för såväl de särskilda barnbidragen som bidragsförskotten — 600 kronor per barn och år — fastställdes genom beslut vid 1953 års riksdag (prop. nr 36, sammansatt stats- och andra lagutskotts utl. nr 5 och rd. skr. nr 89).

1954 års familjeredning, m. m.

Efter Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 augusti 1954 tillkallade statsrådet Ulla Lindström *1954 års familjeredning* för att verkställa en inventering av de familjepolitiska åtgärderna m. m. Utredningen avgav i september 1955 ett betänkande, »Samhället och barnfamiljerna» (SOU 1955: 29). Utredningen har i betänkandet lämnat en redogörelse för nuvarande familjepolitiska åtgärder samt uppgifter om befolknings- och familjestrukturen, försörjningsbördornas fördelning ävensom barnfamiljernas ekonomiska läge och förändringar däri under senare år. Vidare har utredningen diskuterat argumenten för en intensifierad familjepolitik samt möjligheterna till ökat familjestöd kontantvägen och naturavägen. Det har inte ingått i utredningens uppdrag att lägga fram specificerade förslag.

Familjeredningen har bl. a. sökt klarlägga vad den ekonomiska utvecklingen sedan de allmänna barnbidragen infördes har inneburit för bidragens del.

På grund av att barnbidragen — bortsett från uppräknigen från 260 till 290 kronor i samband med borttagandet av de skattefria avdragen i kommunalbeskattningen — under perioden varit oförändrade, har barnfamiljernas ekonomiska läge, anför utredningen, såtillvida försämrats under perioden i fråga som barnbidragen nu på grund av det högre prisläget är väsentligt mindre värda än då de infördes.

För att besvara frågan vilken höjning av barnbidragen som skulle krävas för att återställa deras realvärde har utredningen först gjort en jämförelse med folkpensionerna. Härom har utredningen anfört följande.

Folkpensionerna är numera indexreglerade, varigenom man avser att hålla deras realvärde oförändrat. Den indexserie, som därvid begagnas, utgör t. o. m. år 1955 en omräkning av socialstyrelsens levnadskostnadsindex till basen juni 1946. Denna omräknade indexserie, benämnd pensionspristalet, utgår därmed inte från den tidpunkt, då 1946 års lag om folkpensionering trädde i kraft, utan från den tidpunkt då beslutet om de nya pensionerna fattades. Samma utgångspunkt synes böra väljas, när det gäller barnbidragen; beslutet om dem fattades visserligen först av 1947 års riksdag, men de båda reformerna kan betraktas som nära sammanhängande.

Pensionspristalet står nu (aug. 1955) i 141 och indextillägget på folkpensionerna utgör 40 %. En uppräkning av barnbidragen med 40 %, d. v. s. från 290 kronor till ca 410 kronor, skulle följaktligen vara erforderlig för att återställa deras »realvärde».

En annan grund som av familjeutredningen anföres för bedömningen av höjningsbehovet utgör den faktiska konsumtionsökningen och de därmed förenade kostnadsökningarna. Den av utredningen beräknade ökningen per capita av den totala privata konsumtionen i kronor räknat var från 1947 till 1955 ca 65 %. Under förutsättning att barnkostnaderna ökat i takt med konsumtionen i övrigt skulle således barnbidragen behöva höjas i denna proportion för att spela samma utjämnande roll, d. v. s. utgöra samma andel av barnkostnaderna som från början.

Utredningen har anfört, att man också måste ställa frågan hur andra förmåner åt barnfamiljerna än barnbidragen utvecklats under tiden efter 1947. Utredningen konstaterar, att det inte kan vara tal om att barnfamiljerna blivit kompenserade för den uteblivna höjningen av barnbidragen genom att värdet av övriga familjepolitiska åtgärder skulle ha ökat så mycket mera.

Familjeutredningen utgår från att barnbidragets ursprungliga effekt bör återställas. Man kan härvid välja att återställa bidragets realvärde eller att öka bidragsbeloppet i samma grad som den procentuella ökningen per capita av privat konsumtion sedan 1947. Höjningen skulle enligt förenämnda beräkningar behöva uppgå i förra fallet till ca 40 % och i senare fallet till 65 %. Dessa beräkningar avser läget hösten 1955. Utredningen finner det emellertid tveksamt om en generell höjning av de allmänna barnbidragen skulle innebära det mest effektiva utnyttjandet av de resurser

som kan stå till buds för ändamålet. Eftersom stödet till varje barn inte på långt när uppgår till de faktiska barnkostnaderna, måste nämligen de barnrika familjernas standard bli förhållandevis låg. För att åstadkomma en med hänsyn till behovet mera effektiv fördelning av bidraget har utredningen därför tänkt sig möjligheten av en höjning först fr. o. m. andra eller tredje barnet i de fullständiga familjerna. I fråga om ofullständiga familjer skulle emellertid, med hänsyn till dessas svårigheter, bidraget höjas redan fr. o. m. första barnet. Den ifrågasatta differentieringen skulle innebära, att de medel, som vid en generell höjning skulle komma ettbarnsfamiljerna till godo, i stället överflyttades till flerbarnsfamiljerna. Utredningen anför härom:

Det är visserligen sant att det första barnet innebär särskilt höga kostnader för familjen och krav på omställning av ekonomin, i praktiken ofta förenad med att hustruns inkomst av förvärvsarbete faller bort eller i varje fall starkt reduceras. Barnbidraget för det första barnet innebär en viss lättnad i denna omställning, och ett avskaffande av detta bidrag bör därför inte ifrågakomma. De höga kostnader som är förbundna med det första barnet reduceras emellertid när barnet blir äldre; en lättnad av de speciella kostnader som inträder i samband med barnets födelse och tillsynen under den första perioden åstadkommes vidare naturligtast genom moderskapsförsäkringen.

Som exempel på hur en differentierad höjning skulle kunna utformas anför utredningen en höjning fr. o. m. andra barnet (i ofullständiga familjer första barnet) med 80 %. Kostnaderna härför skulle i stort sett bli desamma som för en generell höjning med 40 %. En sådan differentiering skulle i jämförelse med den likformiga ökningen innebära en sämre lösning för ettbarnsfamiljerna; för tvåbarnsfamiljerna skulle ökningen bli densamma i båda fallen, medan ökningen av det sammanlagda bidragsbeloppet skulle bli 53 % för trebarnsfamiljen, 60 % för fyrbarnsfamiljen etc.

Över familjeutredningens betänkande har yttranden avgivits av ett stort antal myndigheter och organisationer. Beträffande innehållet i dessa yttranden får utskottet hänvisa till redogörelse som lämnas i årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, s. 61—69.

Familjeberedningen, m. m.

Familjeutredningens betänkande samt de däröver avgivna yttrandena har bearbetats av en inom socialdepartementet tillkallad beredning, *familjeberedningen*, vilken den 18 september 1956 avlämnat en promemoria angående allmänna barnbidrag (stencilerad).

Familjeberedningen anser, att värdeförskjutningen för de allmänna barnbidragens del bör bedömas med utgångspunkt från läget sommaren 1947, då lagen om allmänna barnbidrag antogs. Beredningen utgår för

denna bedömning från förändringen av levnadskostnadsindex (exkl. skatter och sociala förmåner). Talet för denna index var 155 i juni 1947 (1935 = 100) och har av beredningen med ledning av konsumentprisindex approximativt beräknats till 231 för juli 1956. Höjningen motsvarar 49 %. Den fr. o. m. 1952 genomförda höjningen av bidraget med 30 kronor motsvarades av ett slopande av barnavdragen i den kommunala beskattningen. Dessa barnavdrag beräknades vid en kommunal utdebitering av 10 kronor per skattekrona medföra en skattelättnad motsvarande mellan 24 och 30 kronor per barn. Någon egentlig förbättring för barnfamiljerna kan denna omläggning inte anses ha medfört. Den beräknade värdeminskningen av 49 % bör därför enligt beredningen avse även de 30 kronorna, trots att de lades på bidraget efter 1947.

Ökningen av den privata konsumtionen i kronor räknat under tiden 1947—1956 beräknas av beredningen till mellan 65 och 70 %.

Beredningen framlägger även siffermaterial, som belyser förskjutningarna av statens kostnader för alla slag av familjepolitiska åtgärder. Den sammanlagda effekten av dessa förskjutningar är att statens utgifter för ändamålet ökat med 45 % fr. o. m. budgetåret 1948/49 t. o. m. budgetåret 1955/56. Beräknas ökningen per barn uppgår den till 30 %. Om härtill lägges ökningen av landstingens och primärkommunernas utgifter för familjestödjande åtgärder, erhålles en nominell ökning av stödet till barnhushållen, som per barn räknat uppgår till 34 % under perioden 1948/49—1955/56. Detta resultat motsvarar i stort sett prisstegringarna under samma period. En mera allmän bedömning av samhällets familjestödjande åtgärder ger således en något annan bild av utvecklingen för barnfamiljernas del än när hänsyn endast tas till de allmänna barnbidragen. Beredningen framhåller dock, att åtgärderna givetvis träffat olika. I främsta rummet är det familjerna på den lägre delen av inkomstskalan som erhållit del i förbättringarna.

I fråga om den av familjeutredningen diskuterade möjligheten att differentiera barnbidragen till flerbarnsfamiljernas och de ofullständiga familjernas förmån understryker familjeberedningen det i en del remissyttranden framförda argumentet, att det vore oskäligt att ställa vissa familjer utanför en i och för sig påkallad kompensation för bidragets minskade realvärde. Beredningen anför bl. a.:

Om penningvärdet kvarstått oförändrat sedan 1947, lär det inte ha kommit i fråga att vid en översyn av de familjestödjande åtgärderna minska bidraget till ettbarnsfamiljerna för att på så sätt erhålla mera medel till flerbarnsfamiljerna, och en höjning i nuvarande situation av bidragsbeloppen först fr. o. m. andra eller tredje barnet skulle för ettbarnsfamiljerna med ganska goda skäl te sig som genomförd på deras bekostnad. Därtill kommer att vad som ur barnbidragssynpunkt betecknas som ettbarnsfamiljer mycket väl kan vara familjer med flera barn över 16-årsgränsen och med de ekonomiska förpliktelser dessa för med sig.

Beredningen har emellertid undersökt de tekniska förutsättningarna för en tillämpning av olika bidragsbelopp och kommit till den slutsatsen, att ett graderat system i och för sig skulle kunna genomföras utan mera väsentliga komplikationer. En viktig förutsättning härför är dock, att inga särbestämmelser införes beträffande bidragen till ensamstående försörjare.

Även om ett system med graderade bidrag sålunda torde vara tekniskt genomförbart anser beredningen, att tveksamhet kan råda beträffande angelägenheten av att införa en sådan differentiering i det generellt verkande systemet för allmänna barnbidrag. Beredningen anför:

Att familjer med många barn även efter en höjning av nuvarande bidragsbelopp kommer att vara mera betygda än familjer med ett eller två barn lär vara ovedersägligt, och någon fullständig utjämning härvidlag, för alla familjer och alla inkomstklasser, förefaller f. n. otänkbar. Å andra sidan är det inte självklart, att ett förstärkt stöd till de mera betygda barnrika familjerna bäst erhålles genom en differentiering av de allmänna barnbidragen. Beredningen vill här erinra om att inkomstprövade förmåner, varvid inkomstprövningen sker med särskilt hänsynstagande till antalet barn i familjen, kan medföra en differentiering till flerbarnsfamiljernas fördel som i de fall där ekonomin verkligen är ansträngd blir betydligt mera effektiv än om förmånerna göres helt generella.

Beträffande barnbidragens belopp framhåller beredningen, att mycket starka skäl talar för ett återställande av bidragens ursprungliga värde, och uttalar vidare bl. a. följande.

Visserligen har den allmänna produktionsstegring som ägt rum sedan 1947 medfört att allt flera familjer uppnått en någorlunda rimlig försörjning. Denna omständighet synes emellertid inte minska angelägenheten av att barnbidraget ges en ökad materiell effekt. Man måste ju också i fortsättningen räkna med att många barnfamiljer av olika anledningar kommer att ligga på en så låg inkomstnivå, att de får svårigheter att upprätthålla en tillfredsställande standard. I dylika fall är det av vikt, att barnbidragen bättre än nu tillgodoser syftet att garantera en minimistandard för barnen. Dessutom kvarstår alltid angelägenheten av att till en viss grad fördela barnkostnaderna på barnfamiljer och övriga så att alltför stora klyftor mellan de båda gruppernas levnadsstandard undvikes. När man i barnbidragen funnit ett rationellt och ur rättvisesynpunkt tillfredsställande instrument för en sådan fördelning, synes härande skäl tala för att dess effektivitet återställes. Prisstegringen från juni 1947 till juli 1956 kan beräknas till 49 % och med en motsvarande höjning av det nuvarande bidragsbeloppet, 290 kronor, kommer man till ett årligt bidrag av 432 kronor. Den aktuella målsättningen är således att höja barnbidragen till sistnämnda belopp varigenom deras realvärde återställes, och det är önskvärt, att detta mål snarast realiserats. Beträffande möjligheterna därtill, vilka måste bedömas med hänsyn till den samhällsekonomiska utvecklingen och mot bakgrunden av andra angelägna reformer, ankommer det icke på beredningen att uttala sig.

I anslutning till den av några remissorgan väckta frågan om indexreglering av barnbidragen framhåller familjeberedningen, att en sådan reglering

ring kan tänkas genomförd efter grunder, liknande dem som gäller för folkpensionerna. Ett bidragspristal kan beräknas på grundval av konsumentprisindex och med utgångspunkt från prisläget vid viss tidpunkt. Ändring av bidragsbeloppet bör ej äga rum oftare än en gång årligen, och den höjning av index som skall utlösa justeringen bör vara väl tilltagen, förslagsvis 10 enheter.

Med utgångspunkt från ett förslag av socialstyrelsen i dess framställning om anslag för budgetåret 1956/57 diskuterar beredningen frågan om en utvidgning av bidragsrätten till barn som på grund av lyte eller handikapp är för skolundervisning intagna på anstalt. Beredningen anför härom i huvudsak följande.

När det gäller barn som är inskrivna på de statliga anstalterna för döva och blinda samt för psykiskt efterblivna barn övertar vederbörande anstalt i stort sett ansvaret för allt som hör till barnets vård och försörjning under vistelsen på anstalten. Förutom de för nomadskolebarnen gällande förmånerna tillhandahålles sålunda även kläder och fickpengar. Fria resor till och från skolan erhåller dessa barn i likhet med nomadskolebarnen vid terminernas början och slut samt i samband med påsklovet. Klädesposten uppgår vid skolorna för blinda och döva barn till i genomsnitt 250 kronor per barn och år. Därtill kommer löner till vid anstalterna anställda sömmerskor, som utför förekommande lagningsarbeten och även tillverkar enklare plagg. På skolorna i Söderhaga och Sävstaholm för vissa psykiskt efterblivna barn erhålles i stort sett motsvarande förmåner.

Materiellt sett är det naturligtvis endast en gradskillnad ifråga om samhällets åtaganden gentemot å ena sidan barnen på skolhem och nomadskolor och å andra sidan de på anstalter för abnormundervisningen inskrivna barnen. Om en avgränsning av ifrågavarande slag beträffande rätten till barnbidrag överhuvudtaget skall kunna upprätthållas, torde emellertid kretsen av bidragsberättigade i här nämnda avseende inte gärna kunna göras vidare än vad som nu är fallet.

Beredningen anser det tekniskt möjligt att införa nya bidragsbelopp fr. o. m. tredje kvartalet 1957, under förutsättning att beslut härom kan fattas relativt tidigt under vårriksdagen 1957.

Antalet bidrag beräknar beredningen till ca 1 832 000 under budgetåret 1957/58. Med detta antal och ett bidragsbelopp av 432 kronor per år kan kostnaderna för barnbidragen under budgetåret 1957/58 antagas komma att uppgå till 791 milj. kronor, om det förhöjda bidraget utgår fr. o. m. tredje kvartalet 1957. Ett oförändrat belopp skulle med samma antal barn kosta 531 milj. kronor. Den av höjningen föranledda kostnadsökningen skulle således uppgå till 260 milj. kronor.

I ett den 1 december 1956 avlämnat betänkande, »Stöd åt ofullständiga familjer», (SOU 1956: 47) framhåller familjeberedningen, att de uppgifter som redovisats angående det ekonomiska läget för ensamstående mödrar och deras barn enligt beredningens mening måste leda till att maximibeloppet för särskilda barnbidrag höjes väsentligt men att beloppet dock bör vara

oförändrat tills vidare i avvaktan på den allmänna pensionsberedningens arbete.

Allmänna pensionsberedningen har i sitt den 1 februari 1957 avlämnade betänkande, »Förbättrad pensionering», (SOU 1957: 7) förordat inarbetning i folkpensioneringslagen av de särskilda barnbidragen med undantag av bidragen till utomäktenskapliga barn med okänd fader.

Över familjeberedningens promemoria har yttranden avgivits av *socialstyrelsen* och *statskontoret*. Beträffande innehållet i dessa yttranden får utskottet hänvisa till redogörelse som lämnas i statsverkspropositionen, femte huvudtiteln, s. 74—75.

Socialstyrelsens anslagsframställning m. m.

Socialstyrelsen har i sin skrivelse med anslagsäskanden till allmänna barnbidrag för budgetåret 1957/58 anfört, att antalet barn i åldern 0—16 år i december 1957, alltså i mitten av budgetåret 1957/58, kan preliminärt beräknas till 1 839 000. Med samma beräkningsgrund som tidigare, d. v. s. det beräknade barnantalet vid budgetårets mitt multiplicerat med nuvarande barnbidragsbelopp, skulle medelsbehovet för budgetåret 1957/58 uppgå till ca 533 milj. kronor.

Socialstyrelsen erinrar, att styrelsen i samband med sina anslagsäskanden för budgetåret 1956/57 föreslagit ändring i lagen om allmänna barnbidrag innebärande att bl. a. barn intagna vid skolhem för döva och blinda skulle bli berättigade till barnbidrag under hela året. Kungl. Maj:t ansåg sig icke utan närmare utredning kunna ta ställning till förslaget. Styrelsen redovisar nu en av styrelsen gjord utredning i frågan. Styrelsen kommer till det resultatet, att det ur olika synpunkter är mindre lämpligt att ge målsmännen för barn på ifrågavarande skolhem kompensation medelst allmänt barnbidrag. I stället bör enligt styrelsens mening anstalterna erhålla anslag, som medger en tillfredsställande beklädnadsstandard för samtliga elever. Kan en dylik förbättring ernås, vill styrelsen inte längre förorda ändring av bidragsreglerna för ifrågavarande barn.

Skolöverstyrelsen, som finner det angeläget att en översyn av bestämmelserna om avgifter och förmåner inom de olika vårdformerna för handikappade och sjuka barn kommer till stånd, anser det icke f. n. motiverat att tillstyrka en höjning av beklädnadsanslagen för blind- och dövskolorna.

Anslagsäskandet i statsverkspropositionen

Vid anmälan i statsrådet av förevarande punkt i statsverkspropositionen har föredraganden, *statsrådet Ulla Lindström*, anfört bl. a.:

»När barnavdragen i den statliga beskattningen år 1948 ersattes av allmänna barnbidrag, var huvudsyftet härmed att få till stånd en rättvisare

avvägning av samhällets ekonomiska stöd åt barnfamiljerna än den som hade åstadkommit med hjälp av barnavdragen. De senare hade, till följd av statsskattens progression, den effekten att barnfamiljer i högre inkomstlägen bereddes en större ekonomisk lättnad att omvandla i nyttigheter för barnen än barnfamiljer med lägre inkomst. I de lägsta inkomstskikten var barnavdragen helt verkningslösa. Dessa med barnavdragen förknippade olägenheter kunde elimineras genom att familjestödet i stället fick formen av kontantbidrag.

De allmänna barnbidragen hade alltså vid sin tillkomst ett klart samband med skatten. Detta samband framträdde även år 1952, då barnavdragen borttogs ur den kommunala beskattningen och barnbidragen i gengäld höjdes med 30 kronor. Barnbidragens belopp har, sedan denna höjning genomfördes, förblivit oförändrat 290 kronor för barn och år. Skatte-reglerna har däremot undergått vissa justeringar. Ett noggrant mått på förändringarna sedan 1948 av beskattningens och de allmänna barnbidragens sammanlagda verkan på barnfamiljernas ekonomi kan icke erhållas. 1954 års familjeutredning har emellertid visat, att den andel av statsskatten som utgöres av barnfamiljernas skattebetalningar, med avdrag för erhållna barnbidrag, efter att ha nedgått genom barnbidragsreformen med ca 10 % av den totala statsskatten åter ökat, så att den nu har ungefär samma relativa storlek som före barnbidragens införande. Denna förändring torde i huvudsak bero på att barnbidragens nominella värde har behållits oförändrat, under det att familjernas skatteutgifter har stegrats till följd av inkomstökningar. Nedgången i barnbidragens realvärde till följd av penningvärdets förändringar, sedan bidragsbeloppet fastställdes, har av familjeberedningen beräknats till 49 %.

I detta läge framstår det som angeläget att bereda barnfamiljerna en lättnad i deras ekonomiska börda. Att i sådant syfte återinföra barnavdrag vid beskattningen, såsom har föreslagits på sina håll, finner jag föga ändamålsenligt. De olägenheter och orättvisor, som var förbundna med barnavdragssystemet, skulle därvid i huvudsak åter uppkomma. I stället bör det allmänna barnbidraget nu höjas.

Om höjningen skall återge bidraget dess ursprungliga realvärde krävs en uppräknings med inmot 50 %. Emellertid är en upprustning även av vissa andra former för samhälleligt familjestöd påkallad. Vidare är en sänkning av kommunalskatten ett allmänt omfattat önskemål. Eftersom denna skatt är proportionell, ligger en dylik sänkning främst i de små inkomsttagarnas intresse; otvivelaktigt kommer den att gynna familjerna och ensamstående med barn. I annat sammanhang i årets statsverksproposition förebådas, att proposition om sänkning av kommunalskatten kommer att föreläggas 1957 års riksdag. Om familjestödet i övrigt skall förbättras och kommunalskatten samtidigt skall sänkas, medger icke det tillgängliga budgetutrymmet, att det allmänna barnbidraget höjs i hela den utsträck-

ning som motsvarar förskjutningen av penningvärdet. Jag föreslår en höjning till 400 kronor för barn och år. En sådan uppräknig täcker drygt $\frac{3}{4}$ av realvärdeförsämringen. Höjningen bör, likaledes av kostnadsskäl, genomföras först fr. o. m. den 1 januari 1958. — — —

Såsom jag förut anfört bör det allmänna barnbidraget höjas till 400 kronor för barn och år fr. o. m. den 1 januari 1958. Tanken på en differentiering av bidragsbeloppet till de barnrika familjernas förmån kan jag icke ansluta mig till. De av familjeberedningen anförda skälen häremot finner jag bärande. Bidragen bör alltså liksom hittills utgå med samma belopp för varje barn, oavsett familjens storlek. — — —

Socialstyrelsens tidigare framlagda förslag att bidraget för barn, som vistas vid anstalter för döva och blinda, skulle — i motsats till vad som nu gäller — få behållas av föräldrarna torde, sedan styrelsen förklarat sig inte längre vidhålla yrkandet, numera ha förlorat sin aktualitet. — — —

Den uppräknig av de allmänna barnbidragen som jag föreslagit i det föregående föranleder en väsentlig ökning av anslagsbehovet. Anslaget till Allmänna barnbidrag är för innevarande budgetår uppfört med 527 000 000 kronor. Medelsbehovet kan beräknas stiga med ca 4 000 000 kronor på grund av ökning av antalet barn i bidragsberättigad ålder samt med ca 101 000 000 kronor på grund av den för senare hälften av budgetåret föreslagna höjningen av beloppet. Anslaget bör sålunda för nästa budgetår upptagas till sammanlagt 632 000 000 kronor.»

Utskottet

De allmänna barnbidragen tillkom genom beslut vid 1947 års riksdag samtidigt som de dittills utgående barnavdragen vid den statliga beskattningen borttogs och bestämdes då till 260 kronor per barn och år. Frånsett den höjning med 30 kronor till 290 kronor, som beslutades år 1950 och som enbart var avsedd att ge kompensation för de samtidigt slojade barnavdragen vid den kommunala beskattningen, har bidragsbeloppen varit oförändrade sedan tillkomsten år 1947. Genom den därefter inträffade penningvärdeförsämringen har emellertid bidragens realvärde väsentligt minskats, och det är uppenbart, att de inte längre ger barnfamiljerna det stöd som avsågs när reformen genomfördes.

En bedömning av värdeförskjutningen för de allmänna barnbidragen bör ske med utgångspunkt från läget sommaren 1947, då lagen om allmänna barnbidrag antogs. Utgår man vid denna bedömning från förändringen av levnadskostnadsindex (exklusive skatter och sociala förmåner), finner man, att talet för denna index i juni 1947 var 155 (1935 = 100), medan motsvarande tal för januari 1957 med ledning av konsumentpris-

index approximativt kan beräknas till 239. Höjningen utgör drygt 54 procent. En motsvarande höjning av det nuvarande årliga bidragsbeloppet, 290 kronor, skulle ge ett årligt bidrag av 447 kronor.

I föreliggande proposition nr 12 föreslås en höjning av de allmänna barnbidragen till 400 kronor för år. I statsverkspropositionen framhålles, att en än större höjning skulle krävas, om höjningen skulle återge bidragen deras ursprungliga realvärde, men att det tillgängliga budgetutrymmet — om en påkallad upprustning av vissa andra former av samhälleligt familjestöd skall kunna genomföras och samtidigt en önskad sänkning av kommunalskatten åstadkommas — icke medger att de allmänna barnbidragen höjes i hela den utsträckning som motsvarar förskjutningen av penningvärdet. Höjningen föreslås, likaledes av kostnadsskäl, träda i kraft först från och med den 1 januari 1958.

I motionerna II: 15, II: 16 och II: 24 förordas, att den i propositionen föreslagna höjningen av de allmänna barnbidragen till 400 kronor för år sker med verkan redan från och med den 1 juli 1957.

Motionerna I: 260 och II: 347 samt I: 328 och II: 406 syftar till avslag å Kungl. Maj:ts förslag om höjning av de allmänna barnbidragen. Som skäl för att en höjning ej bör ske anföres att ansträngningarna i dagens läge bör inriktas på att få till stånd en väsentlig produktionsökning och att en allmän skattesänkning är en ofrånkomlig förutsättning härför samt, vidare, att ett system med barnavdrag i beskattningen är ägnat att på ett riktigt och rättvist sätt differentiera skattebördan efter skatteförmågan.

I motionerna I: 329 och II: 475 anföres bl. a., att det är angeläget med en allmän skattesänkning och ett återinförande av barnavdrag i beskattningen. Vidare betonas vikten av att i första hand ge stöd åt barnrika familjer. Med utgångspunkt härifrån föreslås ett slopande av barnbidraget till första barnet i varje familj i förening med en höjning av bidraget från och med andra barnet från 290 till 650 kronor för år. Samtidigt föreslås införande av ett extra barntillägg beträffande moderskapspenningen till barnaföderskor vid födsel av barn, som enligt den föreslagna ordningen icke skulle komma i åtnjutande av barnbidrag.

Motionerna II: 360 och II: 361 förordar avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag om höjning av de allmänna barnbidragen därutinnan, att höjningen av nu utgående bidrag till 400 kronor av hänsyn till angelägenheten att iakttaga sparsamhet med statens medel föreslås icke skola gälla första barnet i fullständiga familjer.

Utskottet finner med hänsyn till den penningvärdeförsämring, som ägt rum sedan de allmänna barnbidragen infördes, ofrånkomligt att en höjning av bidragen nu sker. Att vid denna höjning undantaga ettbarnsfamiljerna och således hålla dessa utanför en i och för sig berättigad kompensation för penningvärdets fall finner utskottet icke rättvist och riktigt. Höjningen bör alltså komma alla bidragsberättigade barn till del, och

någon differentiering av barnbidragen med hänsyn till barnantalet i familjerna bör ej äga rum. Den av Kungl. Maj:t föreslagna höjningen synes icke ägnad att i full utsträckning återföra bidragen till deras realvärde vid tidpunkten för förmånens införande. De i statsverkspropositionen anförda skälen mot en än större höjning finner dock utskottet godtagbara. Utskottet ansluter sig alltså till den av Kungl. Maj:t förordade höjningen av de allmänna barnbidragen för alla bidragsberättigade barn till 400 kronor för år. I detta sammanhang vill utskottet framhålla, att det statliga stödet åt barnfamiljerna i andra former än allmänna barnbidrag undergått en kraftig ökning under den tid som förflutit sedan allmänna barnbidragen infördes. En motsvarande utveckling har ägt rum i fråga om kommunernas och landstingens familjestödjande åtgärder. Den förbättring av barnfamiljernas ekonomiska läge, som härigenom skett, torde i främsta rummet ha kommit barnfamiljerna inom de lägre inkomstgrupperna till del.

I och för sig är en höjning av de allmänna barnbidragen redan från och med den 1 juli 1957 väl motiverad. Ett genomförande av höjningen från och med denna tidigare tidpunkt skulle dock medföra en ytterligare anslagsbelastning för budgetåret 1957/58 av beräknat 101 000 000 kronor jämfört med Kungl. Maj:ts förslag, och höjningen bör därför av statsfinansiella skäl genomföras först från och med ingången av år 1958.

Av det nu anförda följer att utskottet icke kan tillstyrka bifall till någon av förenämnda motioner.

Utskottet delar den i motionerna I: 87 och II: 90 samt II: 394 framförda åsikten, att det är angeläget att tillse att barnbidragsförmånen icke urholkas till sitt värde till följd av en inflationistisk utveckling. Det är därför angeläget att statsmakterna noga följer utvecklingen och vidtager de till buds stående åtgärder som betingas av behörig omtanke om barnfamiljerna. Att härvid, såsom i motionerna föreslagits, binda de allmänna barnbidragens belopp vid en indexreglering finner dock utskottet icke påkallat eller lämpligt, varför utskottet avstyrker jämväl dessa motioner.

I motionerna I: 172 och II: 229 hemställas om utredning om möjligheterna att införa ett särskilt kallortstillägg på allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag, varvid som skäl för sådana tillägg framhålles att kostnaderna för uppfostran och underhåll av barn är påfallande höga inom kallortsområdena. Utskottet, som vill erinra om att tanken på en dyrortsreglering av de allmänna barnbidragen avvisades då dessa infördes i vårt land samtidigt som den tidigare gällande dyrortsgrupperingen av de särskilda barnbidragen slopades, finner ej skäl tillstyrka att en sådan utredning sker.

Den i motionen II: 398 framförda åsikten, att barnbidrag borde utgå för blinda och döva barn även för tid varunder de vistas på skolhem, där kostnaden för vården bestrides av statsmedel, kan utskottet ej heller dela.

Utskottet avstyrker därför den i motionen begärda utredningen rörande hithörande spörsmål.

Mot de beräkningar i fråga om anslag till de allmänna barnbidragen som framlagts i statsverkspropositionen under förevarande punkt har utskottet ej funnit anledning till erinran.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte antaga det genom propositionen nr 12 framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag;

B. att motionerna I: 328 och II: 406, I: 329 och II: 475, II: 16 och II: 24 samt II: 361, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 260 och II: 347, såvitt nu är i fråga, II: 15 samt II: 360 till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 632 000 000 kronor;

D. att motionerna

1) II: 394,

2) I: 87 och II: 90, såvitt nu är i fråga,

3) I: 172 och II: 229 samt

4) II: 398

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 mars 1957

På sammansatt stats- och andra lagutskotts vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från statsutskottet herrar Gustaf Karlsson, Birger Andersson, Jacobsson, Rubbestad, Akerström och fröken Elmén;

från andra lagutskottet herr Strand, fru Carlqvist, herrar Mannerskantz, Alvar Andersson, Jacobsson i Tobo och Lundberg.

Reservationer

I. Vid utskottets hemställan under A

1) av herr *Mannerskantz*, som ansett

a) att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Man kan visserligen såsom i propositionen hävdas konstatera att levnads-kostnaderna sedan år 1947, då barnbidragen infördes, stigit avsevärt eller

med drygt 50 procent. Man kan dock samtidigt påpeka att inkomsterna stigit i än högre takt, varigenom en betydande del av den eftersläpning eliminerats som barnbidragen utsatts för.

Om, såsom framhålles i motionerna I: 328 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 406 av herr Cassel m. fl., en allmän skattesänkning genomföres, som till särskilt stor del kommer de stora mellanskikten till godo, erhåller barnfamiljerna även härigenom en ytterligare hjälp som kan beräknas uppgå till ca 190 milj., framstår icke längre barnbidragen såsom otillbörligt låga. Härigenom skulle även garantier skapas för en fortsatt produktionsstegring som är den yttersta grunden för fortsatt välståndsökning även för barnfamiljerna.

För att möjliggöra denna skattesänkning bör enligt utskottets mening statens finanser nu icke belastas med de väldiga belopp den föreslagna höjningen av barnbidragen medför.

Genom att nu icke höja barnbidragens belopp vinnes även att utrymme erhålles i framtiden för ett återinförande av barnavdrag vid beskattningen i kombination med utgående barnbidrag. En sådan anordning finner utskottet bättre svara mot barnfamiljernas behov ytterligare kompletterat med avdrag för barnens och ungdomens studieutbildning och en mindre presande sambeskattnings av makar. Utskottet kan alltså icke bifalla Kungl. Maj:ts förslag om höjning av de allmänna barnbidragen.

I motionerna I: 329 av herr Birke m. fl. och II: 475 av herr Heckscher m. fl. framföres ett förslag att ändra de utgående allmänna barnbidragen på så sätt att det första barnet i familjen skall erhålla ett engångsbelopp av 800 kr. men att barnbidrag därefter ej skall utgå för detta barn, samt att från och med andra barnet skall utgå 650 kr. per barn och år. Utskottet finner detta uppslag — som i princip även tidigare framförts — värt att överväga. Det torde emellertid erfordras ytterligare utredning vilken bl. a. bör omfatta frågan om en eventuell samordning med barnavdrag, varför utskottet nu icke kan tillstyrka antagandet av det vid motionerna fogade lagförslaget.

Utskottet delar — — — (lika med utskottet) — — — hithörande spörsmål.

b) att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte avslå det genom propositionen nr 12 framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag.

2) av herr *Rubbestad*, som ansett

a) att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

De allmänna barnbidragen tillkom genom beslut vid 1947 års riksdag samtidigt som de dittills utgående barnavdragen vid den statliga beskattningen borttogs och bestämdes då till 260 kronor per barn och år. Frånsatt den höjning med 30 kronor till 290 kronor, som beslutades år 1950 och som enbart var avsedd att ge kompensation för de samtidigt slojade barnavdragen

vid den kommunala beskattningen, har bidragsbeloppen varit oförändrade sedan tillkomsten år 1947.

En bedömning av värdeförskjutningen för de allmänna barnbidragen bör ske med utgångspunkt från läget sommaren 1947, då lagen om allmänna barnbidrag antogs. Utgår man vid denna bedömning från förändringen av levnadskostnadsindex finner man, att levnadskostnaderna från juni 1947 till januari 1957 stigit med omkring 54 procent. Men samtidigt måste man konstatera att inkomstökningen under samma tidrymd för flertalet yrkesgrupper stigit i genomsnitt med icke mindre än omkring 100 procent.

Följaktligen torde försörjningsbördan i barnfamiljerna nu vara betydligt lättare än år 1947. Föredragande statsrådet föreslår emellertid att de allmänna barnbidragen i anledning av familjeberedningens förslag skall höjas från nuvarande 290 kronor per barn till 400 kronor per barn och år. Höjningen är beräknad att träda i kraft den 1 januari 1958 och innebär en kostnadsökning per år av något över 200 milj. kronor, varigenom kostnaderna för de allmänna barnbidragen kommer att för år 1958 belöpa sig till 733 milj. kronor.

I motionerna II: 360 och II: 361 förordas avvikelser från Kungl. Maj:ts förslag om höjning av de allmänna barnbidragen därtutinnan, att höjningen av nu utgående bidrag till 400 kronor icke skall gälla första barnet i fullständiga familjer.

Utskottet finner med hänsyn till den inkomstförbättring som ägt rum sedan de allmänna barnbidragen infördes det vara berättigat med en viss reduktion av Kungl. Maj:ts förslag. En mängd myndigheter, som framhållit att ekonomien i ettbarnsfamiljer alltid är förhållandevis bättre än i två- eller flerbarnsfamiljer har i anledning härav förordat en höjning först från och med det andra barnet.

Med hänsyn till dessa yttranden och då det ekonomiska läget är sådant, att det för nästkommande år nödvändiggör en statlig upplåning på omkring 700 milj. kronor finner utskottet det berättigat att en viss begränsning sker beträffande det första barnet som bör erhålla oförändrat bidrag och att det förhöjda beloppet utgår först fr. o. m. det andra barnet. Härigenom skulle göras en årlig besparing på omkring 115 milj. kronor. Då utskottet emellertid utgår ifrån att det förhöjda bidraget skall utgå fr. o. m. det första barnet i så kallade ofullständiga familjer kommer den slutliga anslagsminskningen per år att bli 105 milj. kronor.

Av det nu sagda följer att utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag med de ändringar som föranledes av bifall till motionerna II: 360 och II: 361.

Utskottet delar — — — (lika med utskottet) — — — hithörande spörsmål.

b) att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit

vissa ändringar böra vidtagas i det genom propositionen nr 12 framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag — måtte för sin del antaga följande

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 26 juli 1947 om allmänna barnbidrag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

1 §.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag *med 290 kronor om året* i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag i enlighet med vad nedan närmare stadgas. *Bidraget skall för första barnet till varje moder utgöra 290 kronor för år och eljest 400 kronor för år; dock att bidrag för barn till ogift moder eller änka alltid skall utgå med 400 kronor för år.*

Allmänt barnbidrag — — — — — i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1958.

3) av herr *Lundberg*, som ansett

a) att utskottets yttrande bort ha annan lydelse såtillvida som att de stycken som börjar respektive slutar med »I och — — — år 1958» och »Av det — — — förenämnda motioner» bort ersättas av följande uttalande.

Kostnadsstegringarna fortsätter och träffar i första hand barnfamiljerna. Ur denna synpunkt är det i högsta grad angeläget att höjningen av barnbidragen sker från ett tidigare datum än vad som i propositionen föreslås. Detta förefaller än mer berättigat om hänsyn togs till den kraftiga eftersläpning som i fråga om barnbidragen konstaterats av såväl utred-

ningar som remissinstanser. Både försörjnings- och rättvisehänsyn talar för att ikraftträdandet sker från den 1 juli 1957 och att samhället påtager sig en del av de kostnadsstegringar som skett och sker och vilka för barnfamiljerna blir speciellt hårda.

Av det nu sagda följer att utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag med de ändringar som föranledes av bifall till motionerna II: 15, II: 16 och II: 24 samt att utskottet avstyrker övriga förenämnda motioner.

b) att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen nr 12 framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag — måtte för sin del antaga nämnda förslag med den ändringen att lagen träder i kraft den 1 juli 1957.

II. Vid utskottets hemställan under B

av herr *Mannerskantz*, som under återopande av vad han anfört i sin reservation vid utskottets hemställan under A. ansett, att utskottet bort hemställa,

B. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 329 och II: 475 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag om differentierade barnbidrag samt att motionerna I: 328 och II: 406, II: 16, II: 24 samt II: 361, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

III. Vid utskottets hemställan under C

1) av herr *Mannerskantz*, som under återopande av sin reservation vid utskottets hemställan under A. ansett, att utskottet bort hemställa,

C. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 260 och II: 347, såvitt nu är i fråga, samt med avslag å motionerna II: 15 och II: 360 till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 531 000 000 kronor.

2) av herr *Rubbestad*, som under återopande av sin reservation vid utskottets hemställan under A. ansett, att utskottet bort hemställa,

C. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 360 samt med avslag å motionerna I: 260 och II: 347, såvitt nu är i fråga, ävensom II: 15 till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 580 000 000 kronor.

3) av herr *Lundberg*, som under återopande av sin reservation vid utskottets hemställan under A. ansett, att utskottet bort hemställa,

C. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 15 samt med avslag å motionerna I: 260 och II: 347, såvitt nu är i fråga, ävensom II: 360 till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1957, 58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 733 000 000 kronor.

IV. Vid utskottets hemställan under D, punkten 3)

av herr *Åkerström*.

Särskilt yttrande

av herr *Jacobsson*, fröken *Elmén* och herr *Jacobsson* i Tobo, vilka anfört:

Vi delar utskottets uppfattning beträffande behovet av en höjning av barnbidraget och har sålunda kunnat ansluta oss till vad utskottet föreslagit. Därutöver vill vi dock framhålla att det enligt vår uppfattning inte är möjligt att enbart genom en höjning av barnbidragen skapa ekonomisk rättvisa åt barnfamiljerna. Detta synes endast kunna ske genom en kombination av förstärkta barnbidrag och införande av barnavdrag vid beskattningen, varvid dock det begränsade statsfinansiella utrymmet måste beaktas. Med hänsyn härtill är det beklagligt att riksdagen inte, såsom förordades i motion från den meningsriktning vi tillhör vid föregående års riksdag, fått tillfälle att i ett sammanhang pröva dessa frågor, varvid en riktig avvägning mellan de olika åtgärderna kunnat göras. Därvid borde uppmärksamhet ha ägnats det förhållandet att nettoeffekten av barnbidragen och eventuella barnavdrag minskas på grund av den därav föranledda beskattningen, som har olika höjd i olika inkomstklasser. En sådan undersökning bör komma till stånd, varvid det i motionerna I: 369 och II: 455 framförda förslaget rörande införande av barnavdrag bör upptagas till prövning i ljuset av rådande samhällsekonomiska och statsfinansiella förhållanden.
